# CO(N)TEXTUL DISCURSIV DIN PERSPECTIVĂ SEMANTICO-PRAGMATICĂ

***Lucia VESTE***
*Universitatea de Stat din Moldova*

**Rezumat:** Co(n)textul este unul din principiile lingvistice aflate la baza textualității și discursivității. Cercetat de numeroși lingviști, de-a lungul mai multor decenii, co(n)-textul cunoaște, astăzi, noi abordări, noi tipologii și noi perspective de analiză. În acest articol, ne-am propus să delimităm abordarea semiotică a co(n)textului, implicând circumstanțele creării unui text și relațiile interfrastice; și abordarea pragmatică, în cadrul căreia, contextul implică totalitatea semnificațiilor, ipotezelor, formate de interlocutor în procesul pragmatico-inferențial de interpretare. Vom delimita, de asemenea, și problemele legate de ambele perspective de analiză.

***Cuvinte-cheie:*** *context, cotext, textualitate, teoria pertinenței, pertinența optimă, context social, context instrumental, context referențial, referent endoforic, referent exoforic, premise implicitate, ipoteze contextuale, concluzii implicitate.*

**Abstract:** The co(n)text isone of the linguistic principlesunderlyingtextualityanddiscursivity. Researchedbymanylinguists, over severaldecades, theco(n)text, has, in ourdays, newapproaches, newtypologiesandnewperspectives for analysis. In thisarticle, weintendtodelimit, on theone hand, the semiotic approach of theco(n)text, involvingthecircumstances of creating a text andtherelationsbetweenphrases; andontheother hand, the pragmatic approach, in whichthe context involvesthetotality of themeanings, hypotheses, formedbythe interlocutor in the pragmatic-inferentialinterpretationprocess. Wewillalsodefinetheproblemsrelatedtobothanalysisperspectives.

***Keywords:*** *context, cotext, textuality, relevancetheory, optimal pertinence, social context, instrumental context, referential context, endoforical referent, exoforical referent, implicit premises, contextual assumptions, implicit conclusions.*

Analiza unui discurs, lingvistic sau non-lingvistic, verbal sau non-verbal, reprezintă un studiu complex, profund și variat. Unul din aspectele legate de analiza textului și/sau a discursului este *textualitatea* și principiile/standardele aflate la baza textualității, definite de R. de Beaugrande și D. Dressler (1981): *coeziunea, coerența, intenționalitatea, acceptabilitatea, informativitatea, situaţionalitatea, intertextualitatea, contextul și cotextul* [1, 281]. În viziunea lingvistului elvețian J.-M. Adam [2, 19], textualitatea reprezintă „proprietățile de *coeziune* și *coerență*, care permit unui text să nu fie redus la o simplă juxtapunere de fraze". Prin urmare, textualitatea reprezintă acțiunea „forțelor centripete, care asigură unitatea și ireductibila singularitate a unui text" [*Ibidem*].

Standardul textualității cercetat de lingviști, în special de pragmaticieni, pe care ne-am propus să-l analizăm în acest articol este *co(n)textul*. Importanța stu-

dierii co(n)textului, de-a lungul timpului, se explică prin varierea semnificației într-un enunț contextualizat și a semnificației convenționale din afara enunțului. Pe lângă aceasta, enunțurile izolate de discurs prezintă ambiguități, or ele permit interlocutorului să formuleze mai mute ipoteze posibile și interpretări cu referință la intenția comunicativă a locutorului. Din aceste considerente, enunțurile nu sunt produse într-un vacuum; ele sunt produse într-un co(n)text [3, 364].

Vorbind despre circumstanțele creării și interacțiunii unui discurs, lingviștii deosebesc două concepte: *contextul* și *cotextul*.

***Contextul*** unui enunț/discurs reprezintă circumstanțele în care acesta se realizează: participanți, loc, moment, scop, tema, gen de discurs, canal, dialect, reguli, cunoștințele participanților (*back-ground*-ul), cunoașterea reciprocă a participanților, interacțiune etc. Separat de context, discursul devine text lipsit de ceea ce pragmaticienii numesc *intenție comunicativă* specifică discursului, care completează *intenția informativă* a locutorului.

Prin ***cotext*** însă se subînțelege (1) „un set de cuvinte folosite în aceeași frază sau în același enunț" și care influențează mult semnificația pe care interlocutorul o atribuie acelui cuvânt [4, 114] sau (2) conexiunea unui enunț cu alte enunțuri, *contextul* fiind mediul interacțiunii sociale; de aici și celelalte denumiri ale *cotextului*: *context secvențial* sau *context interacțional* (Schegloff 1992) [apud 5, 73].

Comparând aceste două concepte lingvistice, *contextul* și *cotextul*, lingviștii subliniază că o analiză *cotextuală* ține de compartimentul gramaticii în analiza textului, iar analiza *contextuală* vizează semantica textului (J.S. Petofi) [apud 6, 24]. Astfel, *cotextul* este limbajul scris [3, 365], *contextul textual* care localizează referentul *endoforic* (G. Kleiber) [6, 38] și permite producerea și interpretarea expresiilor, într-un act de comunicare [7, 72]. *Contextul* însă reprezintă limba vorbită [3, 365], este referentul *exoforic* în plan *extralingvistic* (G. Kleiber) [apud 6, 38], *context fizic* sau *spațiu fizic* de localizare a cuvintelor [4, 114] și este prevăzut de limbă [7, 72].

Dihotomia *context/cotext* a fost ulterior completată, în studiile semiotice și alte tipologii. J.-M. Klinkenberg [8, 276] identifică trei tipuri de context**:** ***context social*, *context instrumental*** și ***context referențial*** [8, 276]. *Contextul social* poate fi echivalat cu *contextul extra-discursiv* despre care vorbește C. Kerbrat-Orecchioni [5, 72-73] și reprezintă „ansamblul de situații, locuri și circumstanțe care implică utilizarea unei anumite varietăți de cod", fie că e vorba de codul/stilul lingvistic, vestimentar sau gestual. Acest context permite gradarea situațiilor *formale* și a situațiilor *neformale* și respectiv a registrelor *formal* și *neformal*.

*Contextul instrumental* sau *contextul intra-discursiv* în studiul lui C. Kerbrat-Orecchioni[5, 72-73], este constituit din exigențe tehnice ce influențează comunicarea și care, la rândul lor, impun anumite restricții lingvistice: fraze scurte,

lipsite de subordonate etc. [8, 277]. În viziunea noastră, *contextul instrumental* sau *intra-discursiv* nu este altceva decât *cotextul* unui discurs.

În sfârșit, *contextul referențial* este constituit din însuși conținutul comunicării, astfel încât registrul lingvistic poate varia în funcție de subiectul comunicării și atitudinile sociale dominante în raport cu acest subiect [8, 278]. Deseori, aceste tipuri de context sunt combinate în cadrul unui act de comunicare.

Una din problemele legate de context este determinarea raportului *discurs/context*: (1) Contextul pre-există discursului, anticipându-l sau (2) Contextul este construit prin interacțiune, progresiv. C. Kerbrat-Orecchioni [5, 74] optează pentru situația intermediară și anume perceperea discursului drept activitate *determinată* (de context) și, în același timp, *transformatoare* a contextului. Contextul are, prin urmare, un caracter dinamic și evolutiv, renuvelabil, reprezentativ cel puțin parțial pentru ambii (toți) participanți(i).

În pragmatică însă, și anume în cadrul ***teoriei pertinenței*** [9], noțiunea de *context* este folosită cu un sens diferit de semantica contextuală. În procesul inferențial un rol important îl au *premisele implicitate* de locutor sau *ipotezele contextuale* și *faptele manifestate reciproc* (*communground*) de ambii participanți la actul comunicativ. Această totalitate de semnificații contribuie la formarea *contextului* [8, 317].

Altfel zis, interpretarea unui enunț începe cu analiza lingvistică a frazei și crearea unei serii de *premise* inferențiale, după care urmează interpretarea enunțului prin mecanisme de inferență care asigură formarea unui număr anumit de *concluzii*. Ansamblul acestor premise se numește *context* [10, 45], [11, 493] sau *mediul cognitiv* al unui interlocutor, format din amintiri, observații, inferențe, afirmații, convingeri, valori, idei etc. [12, 210], trăite de interlocutor în timpul vieții sale și până în momentul comunicării [13, 24]. Contextul este, astfel, un concept psihologic, format din cunoștințele interlocutorului despre lume [11, 493].

Totuși, un discurs ale cărui implicitări fac parte, în întregime, doar din mediul cognitiv al interlocutorului riscă să fie plictisitor și manipulator. În acest sens, varianta optimă este ca informația transmisă să fie suficientă pentru interpretarea corectă a sensului transmis de locutor, dar, în același timp, nu excesivă pentru evitarea efectelor negative [13, 46]. De altfel, originea acestor reflecții se regăsește în maximele conversaționale ale lui Grice (1975) [14], și anume maxima cantității.

Prin urmare, conform *teoriei pertinenței*, contextul nu este prestabilit [Reboul și Moeschler 1998, p. 45] sau fixat și independent de procesul de înțelegere/interpretare [Xu Z., 2013, p. 493]. El [contextul] este construit „enunț cu enunț” [10, 45], [12, 210], este dinamic, selectat și necesită completare și extensiune [11, 493], or un context poate cuprinde mai mulți referenți potențiali ceea ce impune o selecție din partea interlocutorului [15].

Problema care apare în abordarea pragmatică este modul în care se realizează această selecție și anume felul în care contextul elimină semnificațiile neintenționate de locutor și izolează sensul locutorului. Răspunsul autorilor *teoriei pertinenței* este că doar o singură interpretare a enunțului este *pertinentă*. Astfel, pentru o comunicare eficientă contează ca enunțul produs, într-un anumit context comun ambilor interlocutori, să aibă o singură semnificație pertinentă pentru destinatar. Această semnificație pertinentă trebuie delimitată chiar dacă deseori semnificația cuvintelor în enunț este diferită de semnificația convențională a acestora în afara enunțului. La fel și enunțurile izolate de discurs pot prezenta anumite ambiguități, or ele permit interlocutorului să formuleze mai mute ipoteze posibile și interpretări cu referință la intenția comunicativă a locutorului [3, 365].

Astfel, în sensul pragmatic, alegerea contextului este determinată de căutarea ***pertinenței optime*** [16, 57-74] și contextul este perceput drept o entitate cognitivă și dinamică alcătuită dintr-un set de convingeri despre univers, specifice unei persoane [17, 512-518].

În *concluzie* la cele expuse *supra*, considerăm co(n)textul un aspect inconturnabil, în interpretarea unui discurs, atât din perspectivă semiotică, implicând circumstanțele creării sau conexiunile interfrastice; cât și din perspectivă pragmatică, fiind echivalat cu *premisele implicite,* formate în procesul inferențial de interpretare. În cazul ambelor abordări, *co(n)textul* este influențat de interacțiunea cu celelalte standarde ale textualității, precum și de tipul de interlocutor/destinatar, și de tipologia discursului.

**BIBLIOGRAFIE:**


1. RASTIER Fr. Sens et textualité. Paris: Hachette, 1989. 286 p.
2. ADAM J.-M. Types de textes ou genres de discours ? Comment classer les textes qui disent de et comment faire ? In Langages35e année, n°141. Lesdiscoursprocéduraux, sous la direction de Claudine Garcia-Debanc. Paris: Larousse, 2001. p. 10-27.
3. SMITH K.G. RelevanceTheory. In Encyclopedia of HebrewLanguageandLinguistics, Vol. 3, P-Z, General Editor Geoffrey Khan, Leiden-Boston, Koninklijke Brill NV:2013, p. 364-367.
4. YULE G. The study of language. Thirdedition, Cambrodge Universtity Press: 2006, Cambridge, 273 p.
5. KERBRAT-ORECCHIONI C. Le discours en interaction, Paris: Armand Colin, 2011, p. 365.
6. GUȚU S. Textul și actualizatorii lecturii lui multiple în limba franceză contemporană, Teză de doctorat, Chișinău, 2016, 181 p.

7. ECO U., Sémiotique et philosophie du langage. Paris: Quadrige /puf, 1988, p.285.
8. KLINKENBERG J.-M. Précis de sémiotique générale. De Boeck&Larcier S.A., Paris, 1996, p. 486.
9. SPERBER D., WILSON D. (1995), Relevance. Communicationand Cognition, Oxford, Blackwell, 2nd edition.
10. REBOUL A., MOESCHLER J. Pragmatique du discours. De l'interprétation de l'énoncé à l'interprétation du discours, Paris: Armand Colin, 1998. 220 p.
11. XU Z., Relevance Theory and its Applicationtos Advertising Interpretation. In: Theoryand Practice in Language Studies, Vol. 3, No. 3, March, Academy Publisher Manufactured in Finland: 2013, pp. 492-496.
12. PETER S. PERRY «Relevance The ory and Intertextuality.» In ExploringIntertextuality: Diverse Strategies for New Testament Interpretation of Texts, editedby B. J. Oropeza, Steve Moyise, Cascade, 2016, pp. 207-221.
13. BYRNE B. Relevance Theory and the language of advertising. CLS Occasional Paper No. 31, Trinity Coll., Dublin (Ireland). Centre for Languageand Communication Studies, 1992, p. 80.
14. GRICE H.P. Logic and conversation. In: Cole P. & Morgan J.L. (eds.), Syntaxand Semantics 3: Speech Acts, New York, Academic Press: 1975, pp. 41-58.
15. WILSON D. Linguistic Structure and Inferential Communication. In: Caron, Bernard (Ed.) (1998) Proceedings of the 16th International Congress of Linguists (Paris, 20-25 July 1997). Pergamon, Oxford: Elsevier Sciences.
16. WILSON D. Discource, Coherence and Relevance: a Reply to Rachel Giora. In: Journal of Pragmatics, 29 (1998), pp. 57-74.
17. YUS Fr. RelevanceTheory. In: Brown K., Encyclopedia of Language&Linguistics (2nd edition), Volume 10, Elsevier 2006, pp. 512-518